

ІНФОМЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: БАЗОВІ ПОНЯТТЯ

Перенасичений інформаційний простір вимагає нагального переосмислення як методології сучасної освіти, так, зокрема, й технологічних та методичних підходів. На старті 2000-х років на цьому аспекті майбутнього європейської освіти зауважувала польська дослідниця: «Освіту чекає революція, а можливо вона вже й розпочалася. З Інтернету, нових методів навчання, іншої філософії уявлень про себе, із зовсім нового визначення поняття знань» [1, с. 9]. Проте практика використання інформаційних комунікативних технологій у середніх і вищих закладах освіти поки що є обмеженою. Результати дослідження фахівців Міжнародної програми з оцінювання навчальних досягнень (Programme for International Student Assessment) показали, що учні українських шкіл набрали лише 466 балів із 1000 можливих за показником здатності використовувати й оцінювати письмовий текст задля поглиблення своїх знань, досягнення відповідних цілей та розвитку читацької компетентності [2]. Зазначені результати актуалізують «соціальний запит розширення дидактичних і методичних аспектів використання інформаційних технологій, які, реалізуючи освітні цілі, сприяють формуванню інформаційної компетентності як важливої особистісно-професійної якості» [3, с. 38], а формування інфомедійної грамотності має розглядатися в комплексі з «оволодінням сучасними інформаційно-цифровими технологіями, оскільки в державних стандартах середньої освіти України з-поміж обов'язкових практичних умінь виокремлюється здатність опрацьовувати інформацію з друкованих та цифрових, в т. ч. аудіовізуальних джерел» [4, с. 5].

В цьому сенсі актуалізується проблема інфомедійної грамотності й культури сучасних студентів, а в майбутньому фахівців освітньої сфери діяльності, про що свідчить тематика праць українських учених і педагогів-практиків, у яких розглядаються різні аспекти виховання інфомедійної грамотності здобувачів усіх рівнів освіти: інфомедійна грамотність у проєктуванні візуального контенту освітнього середовища (Т. Водозазька, Т. Устименко); специфіка аналізу візуальної інформації в дослідженнях соціальної комунікації (О. Ковтун, С. Баранова); медіаграмотність як складник превентивної культури вчителя-словесника (В. Микитенко); блог викладача як освітній медіаресурс та його роль у формуванні інфомедійної грамотності майбутніх фахівців (О. Кучерук) та ін.

За визначенням ЮНЕСКО, інформаційна грамотність – це «здатність усвідомлювати необхідність отримання інформації, а також знаходити, оцінювати, ефективно використовувати і поширювати інформацію в різних форматах» [5]. Бібліотечно-інформаційна асоціація Великобританії ототожнює інформаційну грамотність зі здатністю до критичного мислення і вдумливого оцінювання та інтерпретації використовуваної інформації.

Відносно фахівців освітньої галузі інформаційна грамотність – це інтегрований результат особистості педагога, який відображає:

а) знання про інформацію і способи її кодування, передавання та зберігання;

б) уміння отримувати інформацію навчального характеру з різних джерел, критично осмислювати її, створювати на її основі дидактичні матеріали та використовувати в професійній діяльності;

в) здатність поширювати здобуту інформацію в освітньому середовищі [4].

Не варто ототожнювати поняття інформаційної й комп'ютерної грамотності. Вони співвідносяться як загальне й часткове, тобто останній термін передбачає опанування комп'ютера та його програмне забезпечення.

Широко вживаним є також термін «медіаграмотність», який має схожі ознаки як з інформаційною грамотністю (уміння виокремлювати необхідну інформацію, адекватно її сприймати і критично оцінювати), так і з комп'ютерною грамотністю (уміння користуватися інформаційно-цифровою технікою). Поняття медіаграмотності для представників різних професійних груп має різні визначення. Традиційно вважали, що медіаграмотність цілеспрямовано формується в процесі медіаосвіти, результатом якої є медіакультура фахівця-журналіста. В інформаційному соціумі другої пол. XX ст. медіаграмотність трансформувалася в здатність представників різних сфер діяльності оцінювати й використовувати для виробничих та інших цілей друковані форми комунікації, кіно, радіо-/ телепрограм, контент інтернету. Автор американських підручників з медіаосвіти James Potter підкреслює важливість медіаграмотності для сучасних студентів, яка насамперед стосується здатності особистості контролювати споживання медіапродукту.

Сучасна стратегія ЮНЕСКО об'єднує інформаційну і медіаграмотність спільними компетентностями, необхідними сучасній людині для життя, професійної діяльності й особистісного становлення, що відображаються в її знаннях, практичних навичках і організації відносин. Саме тому в наукових дослідженнях, в тому числі й проєкті «Вивчай та розрізняй», який впроваджується в Україні за підтримки Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Посольства США та Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з МОН України та Академією української преси (АУП), з'явилося інтегроване поняття «інфомедійна грамотність». Мета зазначеного проєкту – просвітницька діяльність щодо впливу медіа на особистість та підготовку педагогічних працівників до інтегрування інфомедійної грамотності в сучасний освітній простір [6]. Типова модель медіаграмотності характеризується чотирма групами компетентностей, зокрема:

а) розуміння медіа;

б) використання медіа;

в) комунікація з допомогою медіазасобів задля досягнення поставлених цілей;

г) застосування медіа [7].

Вирішення проблеми інфомедійної грамотності в контексті освітнього простору має важливе соціальне значення, оскільки суспільні чинники

інформаційних загроз не зменшуються, а навпаки – загострюються. І те, як майбутнє покоління сприйматиме навколишній світ, закладається в цьому освітньому просторі вже зараз і не в останню чергу залежить від комунікації з медіа.

1. Dzierzgowska I. Nauczanie nauczycieli. Podrecznik dla edukatora. Warszawa, Wyd. Fraszka Edukacyjna, 2001. 173 s.
2. PISA 2018 Insights and Interpretations 2018 Andreas Schleicher Retrieved from. URL:<https://www.oecd.org/pisa%202018%20Insights%20and%20Interpretations%20FINAL%20PDF.pdf> (дата звернення 20.09.2022).
3. Чейпеш І.В. Дидактичний потенціал інформаційної модернізації іншомовної освіти студентів. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка». 2022. № 4 (9). С. 346 – 354.
4. Антонченко М. Медіаінформаційна грамотність як складова інформаційно-цифрової компетентності педагога. *Інформаційно-цифрова компетентність педагога: теорія і практика : збірник наукових праць*; випуск 3-й; за заг. редакцією Л.Г. Петрової. Суми: ВВП «Мрія», 2019. С. 2 – 10.
5. UNESCO опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності. URL: <https://ms.detector.media/mediaprosvita> (дата звернення 23.07.2022).
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (2016). URL: <https://cutt.ly/fhd0x75> (дата звернення 23.07.2022).
7. Курмишева Н. Інфомедійна грамотність у педагогічній суб'єкт-суб'єктній взаємодії. URL: <https://medialiteracy.org.ua> (дата звернення 23.08.2022).